

2017. gada 25. augustā

Rīgas domes Pilsētas attīstības departamentam
Amatu iela 4, Rīga, LV-1050

**Sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinums
par plānoto lagūnu atjaunošanu un apsaimniekošanu Daugavgrīvā
projekta „Piekastes biotopu aizsardzība dabas parkā “Piejūra”” ietvaros**

(saskaņā ar 30.09.2010. Ministru kabineta noteikumiem Nr.925)

Atzinums attiecas uz iesāļūdeņu un zālāju biotopiem un vaskulārajiem augiem.

Plānotā darbība

Biotopu izvērtējums veikts saistībā ar LIFE programmas projekta „LIFE CoHaBit – Piekastes biotopu aizsardzība dabas parkā “Piejūra”” (projekta Nr. LIFE15 NAT/LV/000900) ietvaros paredzētajām aktivitātēm lagūnu atjaunošanā un uzturēšanā (aktivitāte C3). Plānoto darbību iecerēts veikt Daugavgrīvā, kas atrodas Rīgas pilsētā, Buļļu salā (1., 2. pielikums). Apsaimniekojamā teritorija ir Rīgas pašvaldības īpašumā esoša zeme (zemes vienības KK 01001032060) un to apsaimnieko Rīgas domes Mājokļu un vides departaments. Darbus plānots veikt 4,96 ha platībā.

Atzinuma sniegšanas mērķis ir plānotās darbības (lagūnu atjaunošanas) izvērtējums, nosakot piemērotākās apsaimniekošanas metodes un iespējamo ietekmi uz Daugavgrīvas lagūnu biotopu un tam pieguļošo teritoriju dabas vērtībām.

Teritorijas apsekošanas metodes

Izvērtējamā teritorija un tai piegulošās teritorijas dabā apsekotas un raksturotas 2017. gada 7. aprīlī, 23. maijā un 8. augustā, iespēju robežās izstaigājot niedru audzes un lagūnas apkārtni, piegulošos zālājus (aplūkojamo poligonu centra koordinātas LKS-92 sistēmā: 500770, 322158). Meteoroloģiskie apstākļi bija šādi: aprīlī vējains, daļēji apmācies, maijā un augustā saulains, visās apsekojamā dienās bija bez nokrišņiem, redzamība laba. Aprīlī un maijā, pielietojot maršruta metodi, izpētes teritorija rekognoscēta. Rezultātā precizētas potenciālo apsaimniekojamo poligonu robežas un kopumā izvērtēta izvēlēto vietu piemērotība apsaimniekošanas metožu pielietošanai. Augustā raksturota augāja struktūra un sugu sastāvs, raksturoti mitruma apstākļi. Situācija dokumentēta, biotopus fotografējot. Kopējais apsekošanas ilgums ir bijis 7 stundas.

Biotopi raksturoti pēc Latvijas biotopu klasifikatora (Latvijas biotopi 2001) un aizsargājamo biotopu noteikšanas rokasgrāmatas (Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā 2013), vaskulāro augu taksonu nosaukumi rakstīti pēc Latvijas augu enciklopēdijas (Priedītis 2014), biotopu atjaunošanas metodes raksturotas pēc piejūras biotopu apsaimniekošanas vadlīnijām (Laime 2017).

Teritorijas aizsardzības statuss

Daugavgrīvas lagūnu teritorija ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā – dabas parkā “Piejūra”, kas iekļauts Natura 2000 tīklā (kods: LV0301700). Plānotā darbība paredzēta teritorijas dabas lieguma zonā, kuras apsaimniekošana veicama saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada

14. marta noteikumiem Nr. 204 „Dabas parka “Piejūra” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. Tajos norādīts, ka dabas lieguma zona izveidota dabisko biotopu un īpaši aizsargājamo sugu saglabāšanai. Dabas lieguma zonā aizliegts bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palienu, terašu un meža pļavas un lauces, kā arī veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju. Individuālie noteikumi arī nosaka, ka bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas aizliegts dedzināt sauso zāli un niedres, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai.

Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts

Plānotās darbības teritorija Daugavgrīvā ir fragments no plašāka vienota lagūnu – niedrāju ekosistēmu kompleksa, kas aizņem lielāko daļu dabas parka lieguma zonā Daugavgrīvā. Spēcīgās vētrās šī teritorija pārplūst ar jūras ūdeni. Iepriekšējā reizē 2005. un 2006. gadā teritorija bija pārplūdusi pilnībā līdz pat uzbērumam, kas norobežo niedrāju no apbūves teritorijas. Ņemot vērā priekšskāpas valni un pelēko kāpu joslu, applūšana ar jūras ūdeni tomēr notiek ļoti reti. Tāpēc lagūnās ūdens ir salīdzinoši ļoti vāji iesāļš. Raksturojot reljefu, redzams, ka līdzena teritorija mijas ar ieplakām, no kurām dziļākajās visu gadu ir ūdens. Seklākās lagūnas vasarā izzūst un sukcesijas gaitā aizaug ar niedrēm un citiem augstiem lakstaugiem.

Dominējošā suga plānotās darbības teritorijā ir parastā niedre *Phragmites australis*, kuras segums augājā tuvāk lagūnām un mitrākajās ieplakās sasniedz 80-90%. Nelielā skaitā ar maziem segumiem šādās vietās sastopama arī parastā zeltene *Lysimachia vulgaris*, purva madara *Galium palustre* un indīgais velnarutks *Cicuta virosa*. Virzienā uz zālājiem niedres audzes kļūst skrajākas un lielāks īpatsvars ir platlapainām augu sugām. Bez iepriekš pieminētajām sugām sastopama arī purva usne *Cirsium palustre*, dūkstu madara *Galium uliginosum*, bruņu ķiverene *Scutellaria galericulata*, Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*, platlapu cemere *Sium latifolium* un divrindu grīslis *Carex disticha*. Vietām niedrājā ir atsevišķi kārķļu krūmi vai pat to grupas. Virzienā uz jūru teritorijā ietilpst krūmu josla un lapu koku audzes, kuras pārsvarā veido āra bērzs *Betula pendula* un parastā apse *Populus tremula*.

Pēc Latvijas biotopu klasifikatora aplūkojamais biotops atbilst biotopam „A.5. Piekrastes lagūnas”.

Īss piegulošās teritorijas raksturojums

Daugavgrīvas atjaunojamo lagūnu teritorija robežojas ar dažādiem zālājiem, lapu koku audzēm, krūmājiem, kā arī citām lagūnām. Uz Rīgas līča pusi teritorijai pieguļ labiekārtota izziņas taka, kurā mitrākajās vietās ir ierīkotas koka laipas un vairākās vietās izvietoti informatīvie stendi par dabas vērtībām Daugavgrīvas zālajos. Uz ziemeļaustrumiem teritorijai pieguļ viena no lielākajām Daugavgrīvas lagūnām, kurai blakus uz mākslīgi uzbērtā smiltāja augāju veido krūmāji un jauktu koku audzes. Tur ir konstatēts invazīvās un ekspansīvās augu sugas ar augstu sastopamību.

Atjaunojamā teritorija ir neliela daļa no plaša lagūnu un niedrāju ekosistēmu kompleksa. Laikā no 2003.–2005. gadam šajā teritorijā tika pļautas niedres piejūras zālāju atjaunošanai un aizsardzībai. Tas tika veikts projekta „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” (Life projekts LIFE02 /NAT/LV008498) ietvaros. Šā projekta laikā tika aprobēta arī niedru dedzināšana. Vēl pagājušā gadsimta astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados teritorijā ganījās mājlopi. Šajā laikā nebija īpaši ierīkoti aploku un mājlopi brīvi pārvietojās pa Daugavgrīvas zālājiem un mitrājiem.

Īpaši aizsargājami biotopi un augu sugas

Daugavgrīvas lagūnas pieder **Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam „7.9. Lagūnas”** (Ministru kabineta noteikumi Nr. 350, 2017. gada 20. jūnijā), kas ir **īpaši aizsargājams biotops arī Eiropas Savienībā (1150* Lagūnas)**.

Būtiski, ka lagūnas ir biotops, kas noteikts kā **prioritāri aizsargājams Eiropas Savienībā un Latvijā** (Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006. gada 21. februāra noteikumi Nr. 153 „Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu”). Kā uzsvērts iepriekšminētajā Eiropas Padomes Direktīvā, prioritārie

dabisko dzīvotņu veidi ir tie dabisko dzīvotņu veidi, kuriem draud izzušana un par kuru saglabāšanu Kopiena ir īpaši atbildīga, nodrošinot atbilstošu aizsardzību un apsaimniekošanu. Lagūnas tiek apdraudētas dažādu antropogēno un dabas faktoru ietekmē. Viena no negatīvākajām ietekmēm ir lagūnu un to apkārtējo teritoriju aizaugšana ar parasto niedri. Galvenais iemesls tam ir nepietiekoša apsaimniekošana, jo zudusi šo teritoriju izmantošana ganībām un siena ieguvei.

Priekšlikumi Daugavgrīvas lagūnu atjaunošanai

Daugavgrīvas lagūnu atjaunošanas mērķis ir radīt tādas lagūnas, kurās būtu pietiekoši liels ūdensklajs, kas nav aizaudzis ar lakstaugiem, krūmiem vai kokiem. Šā mērķa sasniegšanai galvenā metode ir niedru pļaušanu, kas var tikt kombinēta ar ekstensīvu noganīšanu, atjaunošanas darbos arī niedru un kūlas nodedzināšanu. Kā pamatmetode konkrētajā situācijā ieteicama pļaušana.

Nosacījumi apsaimniekošanai

1. Pirms niedru pļaušanas ir jāizvērtē apsaimniekojamās teritorijas mikroreljefs. Izpildītājam vēlams iepazīties ar apsaimniekojamās vietas ortofoto karti, lai izvērtētu ieplakas, lagūnas un iespējamus riskus, pārvietojoties ar pļaujamo tehniku. Pirms pļaušanas teritorija ir jāizstaigā un jāatzīmē bīstamākās vietas, kur ir laukakmeņi, slapjas ieplakas, sadzīves atkritumi (sadzīves tehnika u. c.), kas varētu apgrūtināt apsaimniekošanas darbus vai pat sabojāt izmantojamo tehniku. Šim nolūkam var izmantot garas maikstes ar krāsainu lentu galā, kuras iesprauž, piemēram, ieplakā. Tādējādi darbus varēs veikt drošāk un ātrāk. Pēc darbu veikšanas maikstes ir jāsavāc.
2. Jāievēro, lai pļaušanas tehnika būtu piemērota mainīgiem mitruma apstākļiem, ar labām manevrēšanas spējām. Ieteicama traktortehnika ar platām riepām vai kāpurķēdēm. Slapjākās vietās jālieto „peldošā” jeb visurgājēja tehnika.
3. Visi nozāģētie koki un krūmi, nopļautās niedres ir jāaizvāc no dabas parka teritorijas. Dedzināšana uz vietas pieļaujama vien tajos gadījumos, kad objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams realizēt aizvešanu. Šādā situācijā dedzināšana jāaskaņo ar atbildīgajām valsts institūcijām un jāveic tā, lai nenodarītu kaitējumu iedzīvotājiem un dabai.

Lagūnu atjaunošanas darbu uzdevumi un metodes

1. Koku un krūmu nozāģēšana.

Apsaimniekojamās vietās jānozāģē krūmi un atsevišķi koki, atstājot tikai tos, kuri ir ainaviski vai ekoloģiski nozīmīgi. Pirms darba veikšanas darba organizētāji kopā ar biotopu ekspertu šos kokus atzīmē ar krāsainu lentu, lai darbu veicējs tos labāk ieraudzītu.

2. Niedru pļaušana un aizvešana.

Niedres jāpļauj divas reizes veģetācijas sezonā (augustā un septembra beigās). Ja vien iespējams, ieteicams pļaušanu kombinēt ar noganīšanu. Niedres jāpļauj pēc iespējas zemāk (5-10 cm). Pļaušana jā sāk no vienas malas, piemēram, no takas ziemeļaustrumu virzienā. Tas nepieciešams, lai niedrēs esošie putni un citi dzīvnieki varētu patverties un netiktu sapļauti.

Ja gadījumā niedres neizdodas nopļaut pietiekami zemu, tad bezsniega periodā atlikušie stieбри ir jānodedzina. Kontrolēto dedzināšanu drīkst pielietot tikai biotopu atjaunošanai un pēc saskaņošanas ar atbildīgajām valsts institūcijām. Kontrolētā dedzināšana pieļaujama tikai ziemā vai agrī pavasarī, vislabāk tajā laikā, kad zeme ir sasalusī.

3. Niedru sakņu izrakšana lagūnās un to krastos.

Darbu mērķis ir ūdensklāja platības palielināšana, veidojot lagūnas ieplakās, kur agrāk tās ir bijušas. Ar atbilstošu tehniku jāizrok niedru saknes un jāaizved no apsaimniekojamās teritorijas. Niedru ierobežošanai var izmantot arī to sakņu frēzēšanu.

5. Niedru atkārtota pļaušana

Otrajā un trešajā atjaunošanas gadā būtu vēlams kombinēt pļaušanu ar ganīšanu. Ja to nav iespējams veikt, tad zālājs jāpļauj un zāle jānovāc vismaz 2 reizes sezonā. Gadījumā, ja ir ierobežoti finanšu līdzekļi, var rīkoties šādi: pļaušanu veic pa joslām, vienā gadā nopļauj pusi, pļaujot 2 reizes vienas un tās pašas joslas, otrā gadā pļauj otru daļu (iepriekš nenopļautās joslas), arī pļaujot 2 reizes. Jebkurā gadījumā zālājā katru gadu jāatstāj nenopļautas joslas vai laukumi, kur patverties bezmugurkaulniekiem un augiem. Šādas atstātās joslas vai laukumus nopļauj nākamajā gadā.

Atzinums uz 4 lapaspusēm, pielikumā 3 lapas.

Atzinumu sagatavoja

Brigita Laime

Eksperta sertifikāta Nr. 069, derīgs līdz 19.08.2020., sertifikāts par šādām biotopu grupām: meži un virsāji, purvi, zālāji, jūras piekraste, tekoši saldūdeņi, stāvoši saldūdeņi, iesāļūdeņi; sugu grupa: vaskulārie augi.

„Lāči”, Baldone, Baldones novads, LV-2125
E-pasts: brigita.laime@lu.lv, mob. tālr.: 26592604

Atzinuma sagatavošanā piedalījās:

Agnese Jeņina

Biedrības „Baltijas krasti” LIFE CoHaBit projekta vadītāja
E-pasts: agnese.jenina@baltijaskrasti.lv

Laura Veinberga

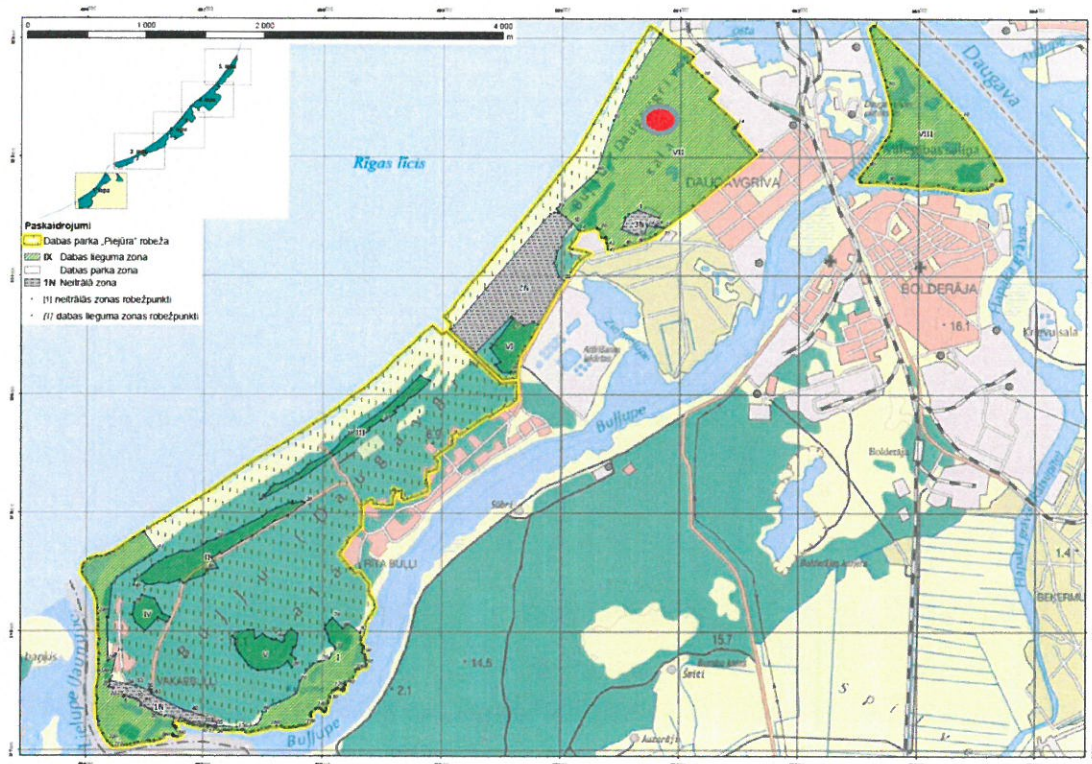

Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta
LIFE CoHaBit projekta vadītāja – teritorijas plānošanas un vides eksperte
E-pasts: Laura.Veinberga@riga.lv

Literatūra

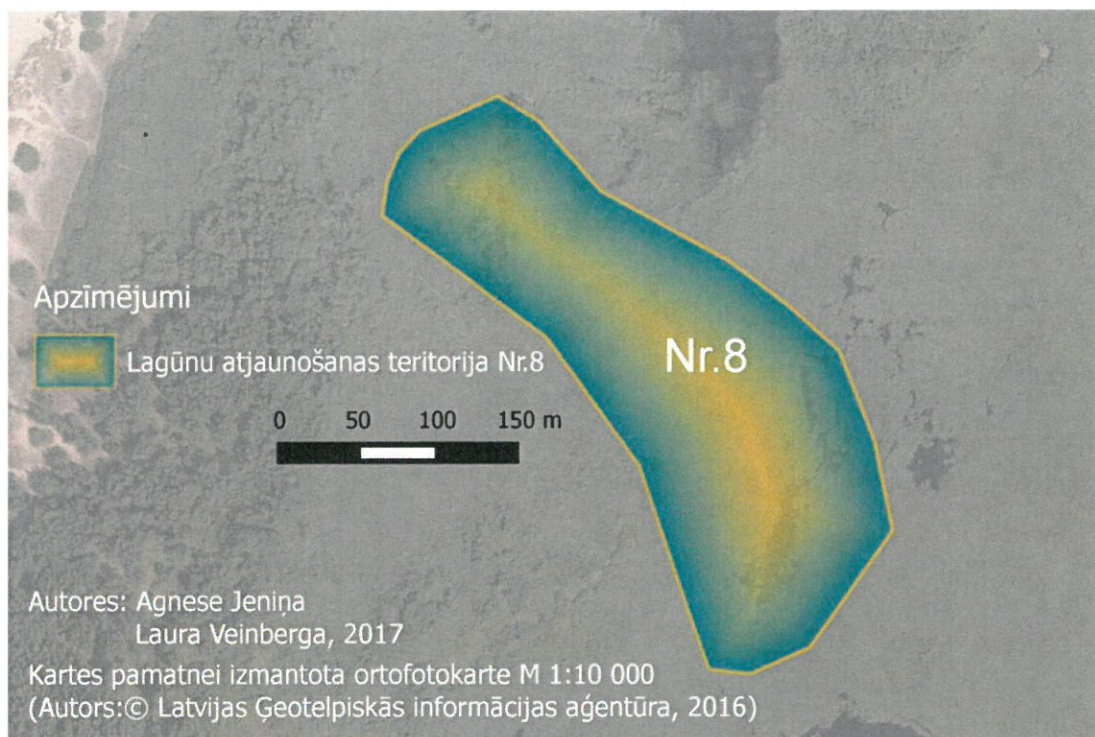
- Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2.papildināts izdevums. 2013. A.Auniņa red., Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 320 lpp.
- Laime B. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 1. sējums. Piejūra, smiltāji un virsāji. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda.
- Latvijas biotopi. Klasifikators. 2001. I.Kabuča red., Rīga, Latvijas Dabas fonds, 96 lpp.
- Priedītis N. 2014. Enciklopēdija "Latvijas augi". Rīga, Gandrs, 888 lpp.
- Rūsiņa S. 2013a. Zālāju biotopi. Grām.: Auniņš A. (red.) Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2.papildināts izdevums. Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 151.-161.lpp.
- Rūsiņa S. 2013b. 1630*Piejūras zālāji. Grām.: Auniņš A. (red.) Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2.papildināts izdevums. Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 55.-57. lpp.
- Rūsiņa S. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 3. sējums. Pļavas un ganības. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda.

Atjaunojamo lagūnu atrašanās vieta Daugavgrīvē (kartē ar sarkanu apli)

Kartes pamatne pēc Ministru kabineta 2006. gada 14. marta noteikumiem Nr.204 „Dabas parka "Piejūra" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Plānotās darbības vieta Daugavgrīvē

Atjaunojamās lagūnas teritorijas veģetācija

Zālājiem piegulošajā daļā niedrājs ir samērā skrajš.

Starp augstajiem lakstaugiem sastopami arī kārklu krūmi.

Lagūnas ir plašu niedrāju ietvertas, tālumā uz jūras pusi ir koku un krūmāju joslas.